

De

Reformatie

INSPIREREND KERK ZIJN

**Vrouw en theoloog -
en dan?**

Delen in lijden

*Het huis
van de Vader*

Vrouw in het ambt: 'Schriftuurlijk en gereformeerd'

Conclusies en aanbevelingen van het deputaatschap m/v in de kerk

COLOFON

De Reformatie verschijnt om de andere week en is een uitgave van Stichting De Reformatie.

Bestuur drs. Bernard Bos (voorzitter),
Herman Rozemuller (penningmeester)

Kernredactie drs. Bas Luiten (hoofdredacteur),
drs. Heleen Sytsma - van Loo (eindredacteur),
drs. Bram Beute, drs. Janneke Burger- Niemeijer,
drs. Peter Hommes, drs. Erik Koning,
dr. Hans Schaeffer.

Brede redactie kernredactie plus dr. Erik de Boer,
dr. Ad de Bruijne, Jan Westert

Alle stukken voor de redactie bij voorkeur per e-mail: redactie@dereformatie.nl.
Eventueel per post naar Redactie De Reformatie, Fontanalaan 3, 5624 KN Eindhoven. Alles wat met (abonnementen)administratie te maken heeft naar info@dereformatie.nl of per post naar De Reformatie, Postbus 89, 7730 AB Ommen.

Opmaak IDD concept.communicatie.creatie | www.idd.nu

Druk Kon. BDU Grafisch bedrijf

Administratie

De Reformatie, postbus 89, 7730 AB Ommen
info@dereformatie.nl /// tel. 0529 - 43 88 90

Advertenties

Nico Postuma, tel. 0341 - 84 21 47,
tel. 06 - 139 959 05 /// adverteren@dereformatie.nl
Contracttarief op aanvraag

Abonnementen

€ 52,50 per jaar /// studenten € 19,50 ///
buitenland € 130,-
Het abonnementsjaar loopt van 1 januari t/m
31 december

De Reformatie is op Daisy cd-rom verkrijgbaar
bij de Chr. Blindenbibliotheek voor blinden en
slechtzienden. Tel. 0341 - 56 54 99.

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het
niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.

www.dereformatie.nl

Volg ons op Twitter
via #DeReformatie

VROUW

TEKST: BAS LUITEN, HOOFDREDACTEUR ///

De SGP heeft haar eerste vrouwelijke lijsttrekker. De stemming was verdeeld, hoewel Lilian Janse in Vlissingen de enige kandidaat was. Menigeen moet nog grote aarzeling hebben gehad. En toch gebeurt het in vrede. Dat dwingt bewondering af, want we kunnen goed aanvoelen dat het moeite kost om een standpunt te wijzigen dat altijd principieel werd onderbouwd.

Maar we zullen niet lang toeschouwer zijn. Deze week verschijnt er in eigen kring een deputatenrapport waarin bepleit wordt dat zusters in de gemeente ambtsdrager mogen worden. Altijd hebben wij principieel verdedigd dat de rol van de vrouw in de maatschappij anders is dan in de kerk, maar nu wordt oprecht betwijfeld hoe houdbaar dit is. Dit vraagt om een open gesprek, dat minstens zo moeitevol zal zijn als bij de SGP, maar dat hopelijk toch ook in vrede kan verlopen.

Laten we daarbij bedenken dat dit rapport D.V. volgend jaar zal worden aangeboden aan de generale synode. Het is prima om er mee aan de slag te gaan, daar is de tijdige publicatie voor bedoeld. Maar het oordeel is primair aan de synode, daar zullen wij als kerken ons standpunt bepalen. Laten we bij alle emotie ervoor zorgen dat de synode die ruimte houdt en dat ze niet bij voorbaat wordt geclaimd door harde uitspraken of ultimatum.

In de kerk is het namelijk altijd mogelijk geweest dat oprecht gelovige mensen diepgaand met elkaar verschillen als het gaat om de praktijk van het christelijk leven. Terwijl de één vrijmoedig vlees at, kon de ander het niet door zijn keel krijgen omdat hij ervan overtuigd was dat God het verbood. Dat ging minstens zo diep als ons vraagstuk vandaag. Gods Geest leert ons om dan niet alleen de zaak maar vooral elkaar in het oog te houden, om het eigen gelijk niet hoog te spelen en de ander niet te vervreemden van de kerk en van Christus.

IN DIT NUMMER

520

MANNEN EN VROUWEN IN DIENST VAN HET EVANGELIE

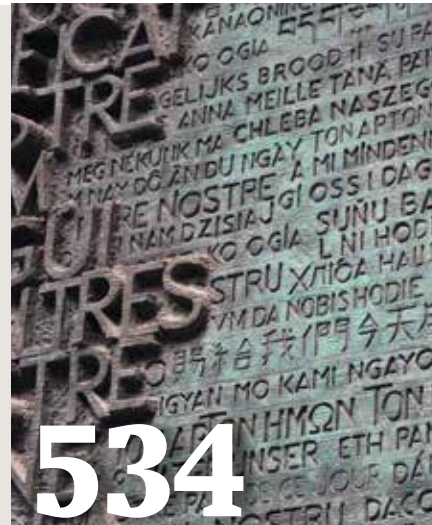
De synode van Harderwijk gaf een deputaatschap de opdracht om te onderzoeken of het Schriftuurlijk is dat vrouwen dienen in de ambten. Vandaag verschijnt het rapport. In deze bijdrage de belangrijkste bevindingen en argumentatie op een rij.

524

DE CULTUURFILOSOFIE VAN HET M/V-RAPPORT

Het m/v-rapport spreekt over 'verlegenheid waarin de kerken met betrekking tot de positie van de vrouw verkeren.' Sander Griffioen onderzoekt wat daarmee wordt bedoeld en becommentarieert het ongedifferentieerde gebruik van het begrip 'cultuur'.

534

VARIATIE IN HET ONZE VADER

Het bekendste en meest gebruikte gebed ter wereld is het Onze Vader. In de Bijbel komt het in twee varianten voor. Wat Jezus zijn leerlingen wilde meegeven, was geen universele standaard maar een voorbeeld dat in diverse situaties toepasbaar is.

EN VERDER

523 COLUMN OP WIE KUN JE BOUWEN? /// 526 UIT DE KERKEN /// 528 VROUW EN THEOLOOG – EN DAN? /// 532 WANDELEN MET GOD DELEN IN LIJDEN /// 536 BIJBELTAAL HET HUIS VAN DE VADER /// 538 SYMPOSIUM KERK OP EEN KRUISPUNT /// 540 NIEUWS EN PERSBERICHTEN /// 540 WWW.DEREFORMATIE.NL

Mannen en vrouwen in dienst van het evangelie

Conclusies en aanbevelingen van het deputaatschap m/v in de kerk

TEKST: REDACTIE DE REFORMATIE ///

De Generale Synode van Harderwijk 2011-2012 besloot om (opnieuw) deputaten m/v in de kerk te benoemen. Hun taak was het beantwoorden van drie vragen betreffende dit thema. Deze week verschijnt het rapport van het deputaatschap. Het is te downloaden via de website www.gkv.nl/beleidsrapporten. Dit artikel biedt een samenvatting van het rapport en van de belangrijkste conclusies.

De vragen waarop de synode van het deputaatschap een antwoord verlangde zijn deze:

1. Is het op grond van de Schrift geoorloofd naast broeders ook zusters uit de gemeente te benoemen in het ambt van diaken? Welke gevolgen heeft de beantwoording van deze vraag voor de taak en de verantwoordelijkheid van de diakenen?
2. Is het op grond van de Schrift geoorloofd naast broeders ook zusters uit de gemeente te benoemen in het ambt van ouderling en van predikant?
3. Welke gezamenlijke uitspraken en afspraken zijn er gegeven de antwoorden op de genoemde vragen nodig en/of mogelijk?

Actueel Het onderwerp is actueel. In het eerste hoofdstuk van hun rapport stellen deputaten vast dat in de huidige samenleving vrouwen voluit deelnemen aan het brede maatschappelijke leven. Ook in de kerk zijn zij op allerlei fronten actief, ook in leidinggevende en onderwijzende taken. Zodoende zijn er redenen om de vraag of vrouwen in (één van de) ambten kunnen functioneren verder te onderzoeken.

Steeds vaker ervaren kerkleden een spanning tussen de positie en rol van vrouwen binnen en buiten de kerk, zo bleek al in 2005 uit een enquête. In de praktijk wordt deze spanning zichtbaar. Binnen gemeentestichtingsprojecten speelt de vraag welke positie vrouwen in het leiderschapsteam mogen innemen, het Generaal Diaconaal Deputaatschap stelde in 2010 dat er geen Bijbels bezwaar is tegen de toelating van vrouwen

in het diakenambt, mits dit diakenambt wordt losgemaakt van regeertaken, en deputaten Herziening Kerkorde stelden in eerste instantie voor om het diakenambt open te stellen voor vrouwen.

Theologische inzichten Vanzelfsprekend spelen in de discussie ook theologische inzichten een rol. De belangrijkste theologische vraag is hoe Bijbelse voorschriften over het zwijgen van de vrouw, gegeven in een concrete culturele situatie, van toepassing zijn op onze huidige situatie. Deputaten willen deze vraag uitvoerig bespreken. Dat betekent wel een keuze, want daarmee wordt het standpunt afgewezen dat iedereen die buigt voor de Schrift dus ook simpelweg tot de conclusie moet

komen dat de discussie over m/v in de kerk niet meer gevoerd hoeft te worden. Dit standpunt doet geen recht aan de verlegenheid rondom de vraag hoe we

de heilige Schrift over dit onderwerp moeten lezen. Bovendien willen deputaten zorgvuldig te werk gaan, door niet alleen teksten te lezen en de bespreking ervan op papier te zetten. Ze willen expliciet aandacht besteden aan de vraag hoe wij de Schrift vandaag moeten lezen, een vraag die

binnen de christelijke kerk bewust of onbewust altijd een rol speelt. Deputaten geven vanwege deze zogenaamde hermeneutische voorvragen geen rechtstreeks antwoord op de drie vragen die hun door de synode van Harderwijk gesteld zijn. Simpelweg ja of nee zeggen is, met alle kerkelijke gevoeligheden rondom dit thema, geen echte

oplossing. Wat deputaten wel rapporteren is een visie die naar hun overtuiging bij het licht van de Schrift verantwoord is, in de hoop dat hierover wordt doorgeproken in binnen- en buitenland.

Patroon Het rapport bespreekt in hoofdstuk 2 een aantal teksten en lijnen uit het Oude en het Nieuwe Testament rondom het thema m/v in de kerk. Hieruit wordt geconcludeerd dat 'met betrekking tot de verhouding tussen man en vrouw in het Nieuwe Testament

een duidelijk patroon te zien is: een vrouw dient zich te onderschikken aan haar man, een man dient zijn vrouw lief te hebben en haar te respecteren'. Dit centrale gegeven wordt door de Schrift gepresenteerd als een typisch

christelijke invulling van gangbare culturele patronen met het oog op de voortgang van het evangelie. Zowel in de aansluiting bij, als in de kritiek op de sociaal-culturele situatie in de tijd van het Nieuwe Testament is de voortgang van Gods boodschap van redding en bevrijding het centrale motief.

Hermeneutiek Dan volgt in hoofdstuk 3 een bespreking van de hermeneutische overwegingen die bij het Bijbellesen een rol spelen. Hermeneutiek wordt opgevat als bezinning op en verantwoording van het hele verstaanproces. Dit hoofdstuk maakt duidelijk hoe de verschillen in context tussen toen en nu onze manier van lezen beïnvloeden. In de gereformeerde traditie is dit besef al veel langer aanwezig, zo laten deputaten zien. Dit betekent niet dat wij met ons eigen Bijbellesen de kracht en het gezag van de Bijbel als Gods Woord gaan overheersen. Juist

'De visie dat vrouwen ambtsdrager mogen zijn is bij het licht van de Schrift legitiem'

'Door kerkleden wordt een spanning ervaren tussen de positie en rol van vrouwen binnen en buiten de kerk'

door ons bewust te zijn van de verschillen in context, willen we op het spoor komen van wat de Geest ons in dat Woord wil zeggen in de context waarin wij vandaag leven.

Scheppingsorde Wanneer we ons bewust zijn van het verschil in context, zo gaat hoofdstuk 4 verder, wat hebben de belangrijkste teksten over m/v in de kerk ons dan te zeggen? De Bijbel laat zien dat culturele patronen inzake de man-vrouwverhouding volop gebruikt en benut worden als bedding waarin Gods koninkrijk zijn weg vindt. Toch kunnen deze patronen het zicht op wat werkelijk goed is ook belemmeren. Dan moet er kritisch mee worden omgegaan. Dit geldt dan ook voor rolpatronen zoals we daar binnen de kerk aan gewend zijn. Wij moeten waar nuttig aansluiten bij de cultuur, en waar nodig kritisch ingaan op de cultuur. Concreet betekent dit dat zowel mannen als vrouwen in dienst van de verspreiding van Gods evangelie op een gelijkwaardige manier mogen worden ingeschakeld.

Het vaak gebruikte argument dat Paulus in 1 Timoteüs 2 toch verwijst naar een blijvende scheppingsorde, waarin vrouwen juist *niet* op zo'n gelijkwaardige manier mogen worden ingeschakeld, wordt in drie opmerkingen besproken. Allereerst herinnert Paulus daar niet alleen aan de schepping, maar ook aan zondeval en verlossing. Een beroep op een scheppingsorde moet er altijd rekening mee houden dat deze door de zonde ernstig verstoord is. Bovendien gebruikt Paulus de scheppingsgeschiedenis in een *vergelijkend argument*. De gedachte aan een scheppingsorde, waarin iedereen de hem of haar toegemeten positie toebedeeld

heeft gekregen, sloot goed aan bij wat destijds maatschappelijk gangbaar was, terwijl die in onze situatie bevreemding wekt. Ook de inzet van dit argument wordt dus gekleurd door de context. In de derde plaats blijkt de verwijzing van Paulus naar Adam en Eva onderdeel van een palet aan motiveringen, zonder dat duidelijk wordt welk gewicht elk van die motiveringen afzonderlijk heeft.

Ambt In het vijfde hoofdstuk wordt vervolgens het begrip en het concept 'ambt' beschreven, zoals dat in de traditie van de kerk vorm heeft gekregen. Kern van het ambt is dat het, samen met Schrift en belijdenis, de manier is waarop de

kerk op een betrouwbare manier bij Christus be waard wordt. Deze opvatting sluit het functioneren van vrouwen binnen de ambten niet uit. Tegelijk zijn er veel meer kerkelijke taken dan alleen ambtelijke. Over de invulling en vormgeving hiervan, en de inzet van mannen en vrouwen hierin, moet ook verder doorgedacht worden.

Verscheidenheid In het voorlaatste hoofdstuk worden suggesties gedaan om met de verschillen die er leven ten aanzien van de vrouw in het ambt om te gaan zonder elkaar te veroordelen. Belangrijk is daarbij de vraag of de christelijke kerk het vermogen weet te bewaren of te ontwikkelen om de waarde van verscheidenheid te zien. Verscheidenheid is de keerzijde van de eenheid van de kerk, terwijl de kerk tegelijkertijd ook haar grenzen moet kennen en bewaren. Omgaan met verscheidenheid moet hoog op de agenda staan van zowel onze kerken als geheel als van lokale gemeenten.

Conclusies Hoofdstuk 7 geeft tenslotte de conclusies van deputaten weer:

1. De visie dat vrouwen ambtsdrager mogen zijn is bij het licht van de Schrift legitiem.
2. Gelet op de huidige situatie binnen de GKv, waar verschillende visies bestaan over m/v in de kerk, betekent dit niet dat vrouwen overal als ambtsdrager moeten gaan functioneren.
3. Het al dan niet functioneren van vrouwen als ambtsdrager mag voor de GKv geen belemmering vormen in de kerkelijke contacten met CGK en NGK.
4. Gegroeide kerkelijke structuren zullen steeds opnieuw doordacht moeten worden, zeker in dit geval samen met andere kerken van gereformeerde belijdenis, om ten volle te honoreren dat mannen én vrouwen door God geroepen zijn in dienst van het evangelie.

Voorstel Deputaten stellen aan de GS voor op basis van dit rapport onder andere het volgende uit te spreken:

- a) De visie dat naast mannen ook vrouwen in de kerkelijke ambten mogen dienen, zoals deze in dit rapport verwoord is, past binnen de bandbreedte van wat als Schriftuurlijk en gereformeerd kan worden bestempeld.
- b) Het al dan niet functioneren van vrouwen als ambtsdrager mag voor de GKv geen belemmering vormen in de kerkelijke contacten met de CGK en de NGK en evenmin bij gemeentestichtingsprojecten.
- c) Een commissie in te stellen die de – met name kerkrechtelijke – consequenties voor de GKv van besluit a) in kaart brengt en deze zodanig vertaalt naar kerkelijke afspraken en regelingen dat daarmee de vrede in de plaatselijke kerken gediend wordt.

Op wie kun je bouwen?

TEKST: RONALD WESTERBEEK, KERKPLANTER VAN ICF AMERSFOORT (GRACE CHURCH & OASE) ///

Misschien schoof je de eerste zondag na je vakantie in de kerkbank en dacht je met frisse tegenzin: hier verandert ook nooit wat, nog steeds dezelfde gezichten. Spiegel je gemeente dan eens aan een multiculturele kerkplanting als ICF Amersfoort. Zahara blijkt met haar dochtertje opeens te zijn overgeplaatst naar een ander azc, zonder dat ze afscheid heeft kunnen nemen. De asielaanvraag van Claude is opnieuw afgewezen en nu is hij de illegaliteit ingedoken bij familie in België. Peter, die we graag hadden willen aanstellen als ouderling, is terug naar Nigeria. Mahalia, die zo enthousiast leek, komt niet meer opdagen. En Ahmed, die zich wilde laten dopen, schijnt weer naar de moskee te gaan. In migrantengemeenten als Oase en Grace Church is stabiliteit en continuïteit ver te zoeken. Elke week zijn er weer verrassingen, en vaak geen leuke. Mensen van wie je bent gaan houden, verdwijnen weer uit je leven. Zoekers met wie je mocht optrekken en die zo dicht bij Jezus leken te komen, verdwijnen uit beeld.

Dat maakt het ingewikkeld om een gemeente op te bouwen. Toen we in 2007 begonnen met de voorbereidingen voor ICF Amersfoort, wilden we geen 'project voor allochtonen' worden, maar een veelkleurige kerk waar we *met elkaar* gemeente van Christus zijn. Maar wat nu, als er nauwelijks niet-Nederlanders zijn die de gemeente kunnen helpen dragen? Misschien is dat wel een van de pittigste lessen die we de afgelopen jaren hebben moeten leren. Hoezeer we er ook op gericht waren om niet-Nederlanders *ownership* te geven en dingen op een niet-Nederlandse manier te doen, de praktijk bleek weerbarstig. Niet alleen omdat migranten vaak maar

kort in de stad blijven, maar ook omdat onze gemeenteleden en vaste bezoekers vaak vooral bezig zijn met overleven: slopende asielprocedures doorlopen, integreren, Nederlands leren, werk vinden en houden, ondertussen niet zelden worstelend met trauma's.

In januari zwaaien Nienke en ik na zeven jaar af als kerkplanters. Dan moet ICF Amersfoort verder kunnen zonder projectleiding. En dus zitten we in een spannende fase van overdragen en loslaten. Het is een lakmoesproef: zijn we echt een multiculturele kerk geworden, is er voldoende draagkracht? Ik zie een veelkleurige familie, hoe kwetsbaar ook, waarin nieuwkomers zich gekend en gesteund mogen voelen en waarin we elkaar bij Jezus brengen. Dat geeft goede hoop. Op Hem kunnen we bouwen.

Missionair werker 0,6 fte

Evangelie & Moslims zoekt per 1-1-2014 een missionair werker voor circa 0,6 fte. Het gaat om het motiveren en toerusten van gemeenten en gemeenteleden tot missionair werk met moslims en hulp bij het opzetten en uitvoeren van het missionaire werk.

Sollicitanten dienen ervaring te hebben op dit gebied. Voor meer informatie www.evangelie-moslims.nl.

Sollicitatiebrieven dienen vóór 5 oktober 2013 binnen te zijn bij Evangelie & Moslims, t.a.v. ds. C.W. Rentier, c.rentier@evangelie-moslims.nl Postbus 2060, 3800 CB Amersfoort

HAD IK EERDER MOETEN DOEN

individuele en groepsretraites

Wacht niet te lang. Neem tijd voor jezelf. Om ruimte te creëren voor een nieuwe weg, een nieuw begin. Een retraite op de Hezenberg geeft je daar tijd en gelegenheid voor.

gastvrij onthaal | met of zonder programma
eigen kamer | Kapel-momenten

BEZINNEN | GROEIJEN | HELEN

WWW.HEZENBERG.NL

038 - 444 52 51

De cultuurfilosofie van het m/v-rapport

TEKST: SANDER GRIFFIOEN, VOORMALIG LID VAN DE REDACTIE VAN DE REFORMATIE, LID VAN HET DEPUTAATSCHAP HERZIENING KERKORDE 2008-2012 ///

Het deputaatschap m/v in de kerk heeft met zijn rapport de discussie over een gevoelig onderwerp een stap verder willen brengen. De eerste reacties doen vermoeden dat het hierin zal slagen. Het rapport zal ongetwijfeld in de nabije toekomst veelvuldig worden besproken, geciteerd, geprezen en misschien verguisd.

Het rapport *Mannen en vrouwen in dienst van het evangelie* heeft een breedte die verwacht mag worden van een deputaatschap van dit gewicht. De oudtestamentische gegevens, de aansluiting hierbij van het Nieuwe Testament; de Bijbelse verwijzingen naar een scheppingsorde en -volgorde, de status van de pastorale aanwijzingen, de betrekkelijkheid van het onderscheid mannelijk en vrouwelijk in het licht van onder andere Galaten 3:28, de relatie van Christus tot zijn gemeente: het komt alles op heldere en instructieve wijze aan de orde. Tussen haakjes: hierom en ook vanwege de toegankelijke stijl leent het rapport zich goed voor gemeentevergaderingen en huiskringen.

Mijn korte bijdrage in reactie op het rapport beperkt zich tot de opvatting van cultuur en enkele daarmee verbonden vooronderstellingen. Vragen over het gebruik van de bekende Bijbelplaat-

sen, vragen van dogmatiek, kerkrecht en kerkgeschiedenis, van ecclesiologie en nog veel meer blijven hier buiten beschouwing.

Verlegenheid Welke vragen het deputaatschap meekreeg van de synode en welke voorstellen het deputaatschap in antwoord daarop doet, hebt u kunnen lezen in de samenvatting van het rapport op pag. 520-522.

Leggen we opdrachten en conclusies naast elkaar, dan valt direct op dat de eerste opdracht, over het diakenambt, niet afzonderlijk is beantwoord. Kennelijk wordt de toelating tot het diakenambt niet van groot gewicht geacht.

De tekst van het rapport bevestigt deze indruk. In par. 5.2 stelt het rapport dat de openstelling van het diakenschap geen oplossing biedt voor de verlegenheid waarin de kerken met betrekking tot de positie van de vrouw verkeren.

Op dezelfde plaats spreekt het van een 'pragmatische maatregel'. We kunnen dus alvast constateren dat geen gebruik is gemaakt van de opening die de nieuwe kerkorde¹ biedt, namelijk om het diakenambt op eigen wijze te structureren, onderscheiden van dat van de ouderling.

Maar wat is nu die verlegenheid? Als ik het goed begrijp, wil het rapport dat eerst wordt toegegeven dat er een verlegenheid is. Dat lijkt me de reden waarom het in de concept besluittekst voorstelt geen nieuw deputaatschap te benoemen: kennelijk omdat voortgezette studie geen zin heeft zolang het probleem zelf niet onder ogen wordt gezien. De voornaamste belemmering ligt volgens het rapport in een traditioneel-orthodoxe uitleg van (vooral) de uitspraken van de apostel Paulus – een uitleg die de eigen hermeneutiek niet verantwoordt (par. 1.2.2) en voorbijziet aan de cultuurverschillen tussen de wereld van toen en die van nu (par. 3.1). Wat men daarbij vergeet of ontkent, is dat wat toentertijd de voortgang

'Het rapport heeft een breedte die verwacht mag worden van een deputaatschap van dit gewicht'

van het evangelie bevorderde², nu belemmerend werkt (par. 2.5). Paulus' uitspraken over gehoorzaamheid en ondergeschiktheid sloten toen haast naadloos aan bij een algemeen aanvaarde standaard van wat vrouwen betaamt, aldus nog steeds het rapport.

Conclusie: de verlegenheid waarin orthodoxe kerken nu verkeren is dat ze deze standaard nog altijd als maatgevend hanteren, ook al ontbreekt elke aansluiting bij de belevingswereld van mensen om ons heen die met de kerk in aanraking komen.

Culturele context Er is veel in het rapport dat instemming verdient; daarom is het jammer dat de tekening van de

verlegenheid niet overtuigt. Dat de voortgang van het koninkrijk Gods in de weg van evangelieverkondiging als leidend gezichtspunt dient (o.a. par. 4.1), is uiteraard niet het probleem. Wél hoe de omgevingsfactoren worden vastgesteld aan de hand van een bepaalde opvatting van culturele context. Ik ga dit naar twee kanten toe uitwerken: naar de nieuwtestamentische *Umwelt* en onze eigentijdse cultuur.

Van de Grieks-Romeinse wereld wordt een nogal ongenueanceerd beeld gegeven. Het gebruik van het enkelvoud 'cultuur' valt direct op: weinig geschikt, lijkt me, voor de hellenistische wereld van die dagen die een amalgaam was van volkeren, groepen

en lokale tradities. Hier komt nog bij dat het rapport binnen 'de cultuur' geen rekening houdt met tegengestelde opstellingen. Over 1 Timoteüs 2 heet het: 'Paulus geeft een kerkelijk voorschrift, maar wat hij in de gemeente wil, is inhoudelijk niet anders dan wat toenmalige vooraanstaande moraalfilosofen betoogden' (par. 3.1) Was het echt 'niets anders'? Betekent het beroep op de scheppingsorde niet al een breuk? En waren bijvoorbeeld de stoïsche en de epicurische moraalfilosofen over de positie van de vrouw eensluidend? Er worden in het rapport wel nuanceringen aangebracht, maar op een wijze die juist de onderliggende fixatie des te scherper laat uitkomen. Zo in par. 4.1: 'Gods Woord neemt dus niet altijd de cultuur waarin het ontstond kritiekloos over.'

*'Het argument
'cultuur' behoeft
nadere uitwerking en
nuancering'*

In een wereld waarin de maatschappelijke gelijkstelling van de vrouw een voldongen feit is, kan kerkelijke inperking van het passieve kiesrecht niet anders dan bevreemdend werken ///

Als we vervolgens letten op wat het rapport onder 'de huidige culturele context' verstaat, treft ons opnieuw een ongedifferentieerd gebruik van 'cultuur'. 'God vraagt bij de invulling van de man-vrouwverhouding in de kerk om aandacht voor wat in de cultuur al dan niet aanstootgevend is'. En: 'Het is niet tegen, maar juist in lijn met de Schrift wanneer wij proberen in onze huidige situatie hetzelfde te doen: waar nuttig aansluiten bij de cultuur, waar nodig kritisch ingaan op de cultuur' (par. 4.1). Zo voorgesteld lijkt het een kwestie van plussen en minnen die zich eenduidig en los van bredere samenhangen laten inventariseren. Was toen een gelijkwaardige positie van de vrouw aanstootgevend, nu geldt dat juist van een star vasthouden aan oude voorschriften, enzovoort.

Belemmering Het gaat me niet om de ontkenning van verlegenheid. Inderdaad: in een wereld waarin de maatschappelijke gelijkstelling van de vrouw een voldongen feit is, kan kerkelijke inperking van het passieve kiesrecht niet anders dan bevreemdend werken. Maar het vormt bij lange na niet de enige ergernis, en is volgens mij ook lang niet altijd de belemmering die het sterkst speelt. In de kwart eeuw dat ik aan de VU verantwoordelijk was voor het filosofieonderwijs aan cultureel antropologen, hoorde ik heel wat over wat deze studenten aan kerk en geloof ergerde. Dat was vooral: de exclusieve aanspraak op waarheid, de rol van missie en zending, europacentrisme en onderdrukking van de natuur. In al die jaren was er maar één persoon, een ou-

dere dame, die steeds over m/v begon; naar later bleek was zij echtgenote van een predikant. Kennelijk bestaan er bovendien situaties waarin de negatieve effecten überhaupt niet zichtbaar worden. Dit wordt bijvoorbeeld gezegd van evangelische kerken in Amerikaanse metropolen, namelijk dat er geen duidelijke samenhang bestaat tussen handhaving van het principe van *male leadership* en minder of meer groei.

Conclusie Deze bijdrage was gefocust op het argument dat de voorschriften over de positie van de vrouw een aanpassing aan de tijd omwille van de voortgang van het koninkrijk Gods vormden

en dat de huidige cultuur om dezelfde reden om een aanpassing in tegengestelde zin vraagt. Onze bevinding was dat de voorschriften niet alleen als aanpassing kunnen worden verstaan, en dat ze vandaag de dag ook niet per se de voortgang van het koninkrijk belemmeren. Hiermee is volgens mij duidelijk aangegeven dat het argument 'cultuur' zowel als het gaat over de cultuur uit de tijd van de Bijbel, als over de huidige cultuur, nadere uitwerking en nuancering behoeft. Daarom zie ik zelf (nog) niet dat op grond van dit rapport de ambten stelselmatig voor vrouwen moeten worden opengesteld. Maar deze positiekeus sluit volgens mij niet uit dat zich situaties kunnen voordoen waarin de beperking van de ambten eenduidig en in ernstige mate de voortgang van het evangelie frustreert. Er kunnen dus uitzonderingssituaties zijn, die ook niet bij voorbaat twee of drie beperkt mogen worden. In

In uitzonderingssituaties zullen er noodmaatregelen getroffen moeten worden'

zo'n situatie zullen er noodmaatregelen genomen moeten worden. Het rapport noemt al twee uitzonderlijke constellaties: de Mijdsrechtse Veenhartkerk en Stroom in Amsterdam, en er zullen er allicht nog bijkomen. Als het rapport er toe bijdraagt dat deze nieuwe vormen gelegitimeerd worden, dan is er al wat gewonnen. Ik hoop daarom persoonlijk dat het vijfde conceptbesluit ('een commissie in te stellen die de consequenties – m.n. kerkrechtelijke – voor de GKv van besluit 2a in kaart brengt en deze zodanig vertaalt naar kerkelijke afspraken en regelingen dat daarmee de vrede in de plaatselijke kerken gediend wordt') aan deze acceptatie kan bijdragen.

1. Ongeveer een jaar geleden stelde de synode de nieuwe kerkorde in eerste lezing vast. Het artikel B7 werd hierbij opengelaten, in afwachting van het m/v rapport. Nu het rapport verschenen is, valt te voorzien dat de invulling van dit artikel nog gaat spannen.
2. Het rapport citeert in par. 2.5 instemmend een conclusie uit *Als vrouwen het woord doen* van dr. Myriam Klinker – De Klerck: 'De manier waarop een vrouw haar man te schande kan maken, wordt bepaald door de culturele gewoonten uit die tijd. Zich voegen in de bestaande ordening is heilzaam voor de verspreiding van Gods evangelie bij buitenstaanders.'

UIT DE KERKEN

Aangenomen:

Naar Zaamslag: R.J. Stolper te Kampen, die bedankte voor Mussel.

Jubileum:

Drachten: 23 augustus. Zestig jaar predikant: ds. C.J. Breen (1924).

- Unieke aanbieding -

Lees nu het ND

altijd en overal

en ontvang **GRATIS** een Samsung Galaxy Tab 2 7" t.w.v. € 240,-!

Met deze zeer handzame 7" Tablet leest u prettig waar en wanneer u maar wilt het Nederlands Dagblad. De krant met de c van christelijk.

U mag kiezen:

- **6 dagen papier + digitaal**
voor € 29,95 per maand (24 mnd)
- **6 dagen digitaal + zaterdag papier**
voor € 19,95 per maand (24 mnd)
- **6 dagen digitaal**
voor € 19,95 per maand (24 mnd)

Voor opgave en meer opties zoals 3G en een 10" versie van de Galaxy Tab kunt u kijken op onze actiewebsite

nd.nl/tablet

nd®

Adverteren in de najaarsspecial van De Reformatie en Opbouw?

Thema **Gewond door het leven**

Dat heeft veel voordelen:

- een extra grote oplage;
- een zeer aantrekkelijk tarief;
- het nummer blijft lang bewaard

Versijning: D.V. 1 november 2013
Reserveren kan tot uiterlijk 28 september

Reserveer nu ruimte!

Informatie: Nico Postuma. tel. 06-139 959 05.
E-mail: adverteren@dereformatie.nl

Ook u kunt meebouwen aan gereformeerde theologie

De Stichting Afbouw subsidieert de uitgave van dissertaties en andere wetenschappelijke publicaties van leerlingen van de Theologische Universiteit te Kampen (Broederweg). Sinds 1957, toen de Stichting Afbouw werd opgericht, is al bij meer dan 100 publicaties financiële steun verleend. Zie onze website voor een actueel publicatieoverzicht en overige gegevens.

Er staan nog veel meer projecten op stapel. Het benodigde geld wordt verkregen door middel van giften, schenkingen, legaten en erfstellingen. Als bestuur van de Stichting Afbouw hopen wij ook in de toekomst ons werk te kunnen voortzetten, ter bevordering van de gereformeerde theologische wetenschap. Wilt u ons daarbij helpen?

B. Kamphuis, voorzitter
P.H.R. van Houwelingen, secretaris
J.G. de Kimpe, penningmeester

Adres van de Stichting: Hoefblad 4, 8265 GM Kampen
Bankrekening: 63.18.36.934 • Website: www.stichtingafbouw.nl

STICHTING AFBOW KAMPEN

Vrouw en theoloog – en dan?

TEKST: JANNEKE BURGER - NIEMEIJER, THEOLOOG EN REDACTEUR VAN DE REFORMATIE ///

Door het verschijnen van het rapport van het deputaatschap m/v wordt de discussie rond vrouw en ambt nieuw leven ingeblazen in de GKv. Het lijkt ons belangrijk daarbij ook te luisteren naar de input van vrouwelijke theologen. Zij hebben vaak veel nagedacht over vragen rond vrouw, kerk en God. We willen via een paar korte interviews iets van hun gedachten doorgeven.

Corien Oranje, schrijver, studeerde van 1982 tot 1991 theologie aan de TU in Kampen

Ik vind het nog niet zo gemakkelijk om als vrouwelijke theoloog lid van de GKv te zijn. Natuurlijk zijn er wel dingen die 'mogen'. Ik mag catechisatie geven, ik mag in de kerkdienst het kindermoment verzorgen, ik mag inleidingen verzorgen op de Alpha-cursus. Maar dat zijn allemaal activiteiten die niet erkend zijn. Ik heb theologie gestudeerd en dan is dit wat ik mag doen. Als ik het kindermoment in de kerkdienst doe, komt daarna de dominee met de 'echte' preek. Dan voelt het toch alsof ik buitenspel sta op het moment dat het serieus wordt. Mijn theoloog-zijn speelt binnen de kerk nauwelijks een rol.

bezocht als pastoraal gezant van Epafras gedetineerden op Java en Bali en werkte als kinderboekenschrijver. Ik voel me als schrijver volkomen op mijn plaats, het is echt mijn roeping. Laatst dacht ik: als ik twee levens zou hebben, zou ik in het ene predikant willen worden en in het andere schrijver. Misschien zal het in de toekomst te combineren zijn, als ik wel zal kunnen preken.

Cultureel bepaald Ik denk dat we de ambten moeten openstellen voor

vrouwen. Natuurlijk is de Bijbel daar niet eenduidig over. Een lastige tekst vind ik bijvoorbeeld 1 Timoteüs 2:10-15, waarin het gaat over de volgorde in de schepping. Eenvoudiger vind ik 1 Korintiërs 14, waar het gaat om de

positie van de vrouw in de kerk. Als ik zie wat Paulus daar beschrijft, gaat het duidelijk over gebruiken in die tijd. Ik

Roeping Toen ik theologie ging studeren, had ik wel predikant willen worden. Maar dat deed je toen niet. De GKv had een hechte structuur en was erg op zichzelf. Studeren aan de Theologische Universiteit in Apeldoorn lag al buiten ons blikveld. Ik merk dat kerkgrenzen voor mij verdwenen zijn, en ook een onderwerp als vrouwen in het ambt. We hebben in Indonesië gewoond, waar mijn echtgenoot Dick als docent aan SETIA verbonden was. Daar werkte hij samen met vrouwen die predikant waren. Ik

'Als ik twee levens had, zou ik in het ene predikant willen zijn en in het andere schrijver'

Als pastoraal gezant voor Epafras op weg naar gevangeneiland Nusakembangan ///

Mieke Brink - Blijdorp, schrijver van Bijbelstudies, docent, studeerde van 1971 tot 1979 theologie aan de TU in Kampen.

'Mijn roeping is niet om predikant te worden, mijn roeping is om leraar te zijn'

zie deze tekst als cultureel bepaald. Dat is ook mijn argument voor de vrouw in het ambt: je laat bij de verkondiging van het evangelie een enorm potentieel liggen vanuit

'Het voelt alsof ik buitenspel sta op het moment dat het serieus wordt'

argumenten die niet meer van deze tijd zijn. Als je nagaat waar het evangelie over gaat, vind ik dat heel vreemd. Ik kan het mijn facebook-vrienden en collega's in elk geval niet uitleggen. Kijk maar eens naar het evangelie van Pasen, waar vrouwen de boodschappers zijn van het feit van Jezus' opstanding. Vrouwen mogen de boodschap brengen.

Ik heb nooit de behoefte gehad om in de kerkdienst op te staan en kritiek op de preek te uiten. Soms heb ik wel kritiek. Vanuit didactisch oogpunt, of als ik vind dat de genade te veel ondersneeuwt door nadruk op werkeiligheid. Mijn roeping is niet om predikant te worden, mijn roeping is om leraar te zijn. Dat ben ik op school, in de stukken die ik schrijf en soms ook in de kerk. Een cursus voor belijdende leden geef ik met veel plezier. Ik vind het ook fijn om vanaf de zijlijn mensen hints te geven. Juist als vrouw kun je dat vaak goed.

Bijbelstukjes Als ik niet schrijf, word ik kribbig. Ik houd ervan om dingen onder woorden te brengen en ik houd van exegese. Ik heb de drang om te vertellen. Mijn Bijbelstukjes staan al vijftien jaar elke dag in het Nederlands Dagblad. Ik zou het geen preekjes noemen. Ik heb eigenlijk nooit zoveel behoefte gehad om te preken. Wat ik wilde, kon ik in de klas doen. Ik heb het ook duidelijk als leiding ervaren dat ik als vrouw theologie ging studeren. Als ik een man was geweest, had ik me verplicht gevoeld om predikant te worden, nu was ik beschikbaar voor het godsdienstonderwijs. Daardoor heb ik nooit het idee gehad: was ik maar dominee geworden. Misschien scheelt het dat ik me nooit achtergesteld heb gevoeld.

Hulp tegenover Voor mij hebben de woorden van Paulus over zwijgen altijd zwaar gewogen, hoe lastig die ook te exegetiseren zijn. Paulus zegt heel

bevrijdende dingen over mannen en vrouwen rond huwelijk en evangelieverkondiging. Hij benoemt telkens het belang van samenwerking en de ruimte waarin de vrouw steeds meer de 'hulp tegenover de man' wordt. Hij accepteert het gesprek thuis tussen man en vrouw. Paulus heeft zoveel wijze dingen over de m/v verhouding gezegd, dat ik stellig geloof dat ook in zijn moeilijker te begrijpen woorden iets van wijsheid zit. Essentieel vind ik de vraag hoe we als mannen en vrouwen elkaars 'hulp tegenover' kunnen zijn. Laat man en vrouw maar meer samen het ambt invulling geven. Laat een man en een vrouw samen publiekelijk worden bevestigd. Of maak meer gebruik van vrouwen door ze in wijkteams te laten meedraaien, onder leiding van een mannelijke ouderling. Nu worden vrouwen veel te incidenteel ingezet.

Kameraadschap Een belangrijke Bijbeltekst voor mij is de scheppingsgeschiedenis in Genesis: eerst is de man geschapen. De vrouw is geschapen als aanvulling, als 'hulp tegenover' om samen de wereld te regeren. Die gezamenlijkheid zie ik ook terug bij de volgelingen van Jezus en in de brieven van het Nieuwe Testament. Die kameraadschap vind ik geweldig, en moet zeker een doorbraak zijn geweest. En toch staat er dan: ze moet haar mond houden. Dat accepteer ik. Lastig vind ik de zwijgteksten van Paulus, in 1 Korintiërs 14 en 1 Timoteüs 2. Maar ze roepen geen irritatie op.

'Laat een man en een vrouw samen publiekelijk worden bevestigd'

Judith Cooiman - Bouma, NGK-predikant, studeerde van 2001-2007 theologie aan de Rijksuniversiteit Utrecht en aan de Nederlands Gereformeerde Predikantenopleiding in Apeldoorn.

'Het begin was wat beladen, maar ik heb zeker geen spijt van mijn keuze gehad'

Toen ik met de studie theologie begon, had ik nog niet de wens om voorganger te worden. Ik wilde gewoon studeren. Ik heb me altijd zeer thuis gevoeld in de NGK. Geen enkele reden dus om verder te kijken. Voordat ik ging studeren, had ik me nooit beziggehouden met de vrouw in het ambt. Het was geen onderwerp waar in mijn kringen veel over gesproken werd.

Tijdens de studie werd dat wel anders. Ik maakte in Utrecht kennis met de feministische theologie en begon kritische vragen te stellen. Maar ook dat zorgde er niet voor dat ik uit de NGK wilde vertrekken. De eenheid in Christus die we in de kerk mogen ervaren, betekent niet dat we het altijd

met elkaar eens zijn. Dat wil niet zeggen dat je omwille van je eigen vragen en eigen standpunten op zoek gaat naar een andere gemeente. Het is dan juist goed om met elkaar in gesprek te blijven.

Openstelling Tijdens mijn studie werd door de landelijke vergadering van de NGK het besluit genomen om de ambten open te stellen voor vrouwen, in vrijheid voor de plaatselijke gemeentes. Mijn roeping kwam later, toen ik mijn master al had afgerond. Ik heb mijn kerkelijke opleiding voornamelijk aan de NGP gevolgd, waar ik tussen de mannelijke studenten zat. Ik voelde me daar zeer op mijn gemak. Er werd ook niet bijzonder over gedaan. Alles ging heel ontspannen. Pas toen de beroepbaarstelling in zicht kwam, kreeg ik het steeds benauwder. Ik werd vaker benaderd door journalisten. De christelijke media zaten er bovenop. Dat zorgde voor veel spanning. Bij het eerste examen kon ik geen woord meer uitbrengen. Het was toch te veel allemaal. Enkele latere collega's hebben me toen goed opgevangen. Het begin was dus wel wat beladen. Maar ik heb zeker geen spijt van mijn keuze gehad.

Ik ervaar veel ruimte voor de vrouw. Sinds er vrouwelijke voorgangers zijn, is dit in veel gemeentes onderwerp van gesprek. Je merkt dat velen zich op dit vraagstuk bezinnen. Er zijn steeds meer plekken waar ik voor mag gaan, maar ook nog genoeg plaatsen waar ik niet kom. Er zijn ook gemeentes waar nog

helemaal geen vrouwelijke ambtsdragers zijn – geen diakenen, geen ouderlingen. Daar kom ik vanzelfsprekend ook niet vaak.

Zwijgtekken Er zijn nog steeds teksten waar ik over struikel of waar ik lang over na moet denken. Over de zwijgtekken is veel geschreven en gediscussieerd. En die blijven lastig. Ik houd niet zo van het scherm met Bijbelteksten.

'Ik houd niet zo van het scherm met Bijbelteksten.'

'Maar ik wil er wel over in gesprek gaan'

Maar ik wil er wel over in gesprek gaan. Want hoe we deze teksten kunnen verstaan in onze tijd blijft een lastig vraagstuk. Je kunt ze niet negeren of buitenspel zetten. We moeten er wijs mee omgaan. Gods Woord is waarheid, maar het is niet statisch. Juist in het dynamische van het Woord schuilt zijn kracht. Dat maakt dat het

blijft spreken tot mensen van alle tijden en culturen. De factoren tijd en cultuur moeten we daarom wel mee laten wegen in onze manier van lezen en begrijpen. Hermeneutiek is een steeds belangrijker onderdeel van de theologie. En gelukkig raken we nooit over het Woord uitgepraat.

Ik heb intrede gedaan met een tekst uit Jesaja: 'Wees niet bang, want Ik ben bij je. Vrees niet, want Ik ben je God. Ik zal je sterken, Ik zal je helpen, je steunen met mijn onoverwinnelijke rechterhand' (Jes. 41:10). Die tekst heb ik al jaren in mijn portemonnee zitten. Die is zeer belangrijk voor me.

Bettelies Westerbeek, missionair werker in de PKN, studeerde vanaf 2005 theologie in Utrecht en volgde de kerkelijke opleiding van de Protestantse Theologische Universiteit.

Acht jaar geleden ben ik vanuit de GKv Hardenberg in Utrecht theologie gaan studeren. Ik wilde graag de mogelijkheid openhouden om predikant te worden en ik zocht ook ruimte om te denken en mijzelf theologisch te ontwikkelen. In de jaren daarna ontdekte ik steeds meer dat ik me geroepen voelde om predikant te worden. Dat kon natuurlijk niet binnen de GKv. Ik heb er veel over gepraat, nagedacht en gebeden. Binnen de GKv heb ik goede gesprekken gevoerd, maar er was geen ruimte, totaal anders dan de ruimte die ik ervoer als ik in gesprek was met vriendinnen uit de PKN. Natuurlijk voelde ik me verbonden met de GKv, maar mijn roeping van God kon ik niet uitwerken in die omgeving. Daar heb ik lang mee geworsteld: verzin ik het, sta ik er te weinig open voor? Tegelijk heb ik me ook erg niet-gezien gevoeld. De uitkomst van het gesprek stond bij voorbaat vast.

Verstandshuwelijk Op een gegeven moment kwam ik ook theologisch meer op afstand van de GKv te staan. Toen heb ik de stap gezet om aan de kerkelijke opleiding van de PThU te gaan studeren en ook om lid van de PKN te worden. Die laatste beslissing was niet gemakkelijk. Ik heb het zelf vaak een verstandshuwelijk genoemd: ik werd lid van de PKN omdat ik daar predikant kon worden, niet omdat ik die kerk zo fantastisch vond. Wat me heeft geholpen, is de studie aan de PThU en de stage. Het was voor mij bevrijdend dat het vrouw-zijn in mijn stage volstrekt geen issue was. Op dit moment ben ik missionair werker in de Jacobijkerk in Utrecht,

een kerk die oorspronkelijk een band met de Gereformeerde Bond heeft. Ik kan hier groeien in het missionaire werk dat ik graag zou willen doen. Ik kan soms voorgaan in de Jacobijkerk, en vaker in de kerken er omheen. Ik zou graag missionair pionier binnen de PKN willen worden.

Ruimte Naar de GKv toe heb ik me soms schuldig gevoeld, dat ik mijn eigen keuze al maakte terwijl de positie van de vrouw in de kerk volop in discussie was. Ik denk dat het belangrijk is om in de kerk de vraag naar de participatie van vrouwen te stellen. Ik heb vaak gehoord: 'Je kunt dezelfde dingen doen als mannen, alleen zonder dat het ambt heet.' Dat voelde voor mij alsof ik als onbescheiden werd bestempeld, alsof ik niet tevreden was met een niet-ambtelijke positie. Maar het ambt is meer dan een naam of een titel; het geeft je meer mandaat.

Van vrouwen uit de GKvkreeg ik vaak ook de reactie: ja, het is wel raar dat vrouwen geen ambten mogen vervullen, maar ergens ook wel prettig, ik hoef toch geen ouderling of diaken te zijn, dus ik heb er geen last van. Maar mijns inziens gaat deze discussie je niet alleen maar aan als je de roeping ervaart een ambt op je te nemen, het gaat alle vrouwen en alle mannen aan, het gaat om de hele kerk.

Ik zie het als uitdaging voor de GKv om elkaar meer ruimte te geven en om meer ruimte voor vrouwen te creëren. Dat geldt alleen al voor de kerkelijke beslissingen die er straks aankomen:

'Ik voelde me verbonden met de GKv, maar mijn roeping van God kon ik niet uitwerken in de omgeving.'

als vrouw heb je niet eens een stem in die beslissingen. Ik denk dat het in het belang van de hele kerk is om in het kerk-zijn en in het ambt als mannen en vrouwen gelijk te zijn.

Talenten Vanuit de Bijbel is voor mij de gelijkenis van de talenten belangrijk: je talenten zijn Gods opdracht aan jou. Ook hecht ik grote waarde aan de manier waarop Jezus zelf vrijmoedig met vrouwen omgaat en codes doorbreekt. Ik kan nog wel wat teksten noemen, maar ik kom er niet met Bijbelteksten alleen uit; beide kanten van de discussie zijn in de Bijbel te vinden. Dat heeft met hermeneutiek te maken. Voor mij is een hermeneutische benadering bevrijdend geweest: ik kan Bijbelgetrouwheid combineren met mijn eigen perspectief. Dat hoeft niet te botsen met elkaar.

Delen in lijden

Het gebeurt nogal eens dat ik mezelf betrap op een gevoel van opluchting als ik een verzorgingstehuis of een ziekenhuis verlaat. Als ik naar buiten loop, lijkt er buiten meer zuurstof in de lucht dan normaal. De wind waait frisser. De regen is schoner en de zon feller. Ik voel me jonger en vitaler dan daarvoor.

TEKST: BRAM BEUTE, PARTTIME PREDIKANT TE NUNSPEET, ADVISEUR BIJ DVN EN REDACTEUR VAN DE REFORMATIE ///

Maar volgens de statistieken zit de helft van mijn leven er zo'n beetje op. Ik krijg grijze haren, mijn hardloopprestaties zijn niet meer wat ze geweest zijn en na een avond volleyballen heb ik een week later nog spierpijn. Toch sta ik liever niet stil bij het verval dat onherroepelijk uitkomt bij de dood. Word ik daarom liever ook niet al te veel geconfronteerd met het verval van anderen?

In een verzorgingstehuis of een ziekenhuis kom ik ook in aanraking met mijn eigen kwetsbaarheid. Want als ik werkelijk mensen wil ontmoeten, naar hun verhalen wil luisteren, dan moet ik me gaan voorstellen wat er gebeurd is en hoe ze zich voelen; dat ze zich ook

ooit jong en sterk hebben gevoeld, maar dat dat nu onherroepelijk voorbij is. Andersom is het ook waar. Als ik mijn eigen kwetsbaarheid en sterfelijkheid aanvaard, kan ik de ander daarin meer nabij zijn. Zelf heb ik dat ook wel zo ervaren. De mensen die mij in mijn eigen pijn en verdriet het meest nabij konden zijn, waren meestal die mensen die net zoiets als ik hadden meegemaakt of zich dat echt heel goed konden voorstellen.

Blaming the victim En dat laatste is moeilijk. Het schijnt een algemeen menselijk principe te zijn dat de meeste mensen zich maar moeilijk met het slachtoffer van lijden en rampen identificeren. Je komt het in de Bijbel al tegen

in het boek Job. Jobs vrienden proberen zich geweldig in te leven – zeven dagen zitten ze stil bij hem op de vuilnishoop. Breng het maar eens op! Maar als Job tekeer gaat tegen God kunnen ze hun mond niet houden. God kan hier toch niet de schuld van zijn! Dat zou de wereld en God zelf onveilig maken. Waar kun je dan nog van op aan? En dus concluderen ze: 'Job, jij zal toch wel iets verkeerd gedaan hebben.' *Blaming the victim*, noemen psychologen dat. Het slachtoffer beschuldigen gaat meestal vrijwel ongemerkt. Je geeft een slachtoffer van lijden de schuld van dat lijden. Dat houdt net als voor de vrienden van Job de wereld overzichtelijk en veilig. 'Als hij nu niet zoveel geroookt

had, had hij ook vast geen longkanker gekregen.' De veilige gedachte, al dan niet bewust, is dan: ik rook niet dus ik zal niet zo-
maar longkanker krijgen.
'Dat ze aangerand is, is natuurlijk niet haar eigen schuld. Maar het was ook niet heel verstandig om op dat tijdstip daar als meisje alleen te lopen.' Alweer is de gedachte: dat zou ik niet doen, dus mij overkomt het niet.

Als je er even iets langer over nadent, weet je natuurlijk wel dat het onzin is. Alleen doe je dat meestal niet. De meeste mensen staan liever niet stil bij mogelijk leed dat hen kan treffen. Psychologen zeggen zelfs dat de gedachte 'dat zal mij niet overkomen' gezond is. Als ik me bij elke ramp of ziekte zou voorstellen dat het mij ook zou kunnen gebeuren, zou ik waarschijnlijk depressief worden en dus sluit ik me er voor af. *Blaming the victim* is een mechanisme dat me daarbij helpt.

Afsluiten Intussen is er natuurlijk wel een probleem. Ik sluit me zo ook gemakkelijk af voor de mensen die getroffen zijn door het leed. Voor een slachtoffer is het het meest troostrijk als hij of zij merkt dat er werkelijk mensen naast hem of haar staan. Maar als ik me inbeeld dat het leed van de ander mij niet zal treffen, dan kan ik ook niet echt meer naast die ander staan. Als ik me niet laat raken en onkwetsbaar ben, wordt wezenlijk contact onmogelijk. Het lastige in onze tijd is dan misschien wel dat we de hele dag door met heel veel leed geconfronteerd worden. Honderden mensen komen om door een gifgasaanval in Syrië. Er is een Nederland-

se bergbeklimmer omgekomen tijdens het beklimmen van een berg. Jaarlijks sterven er ongeveer een miljoen mensen aan malaria. Steeds meer mensen raken hun baan kwijt. Ik probeer die dagelijkse berichten over menselijk leed meestal niet eens echt tot me door te laten dringen. En misschien is dat ook wel zo verstandig. Ik ben als mens beperkt, ook in mijn mogelijkheden tot meeleven. Maar hoe zorg ik ervoor dat ik de reflex om me af te sluiten onderdruk als het gaat om mijn zieke buurjongen? Of dat depressieve gemeentelid? Of die straatkrantverkoper bij de supermarkt?

Dienaar van de HEER Van de dienaar van de HEER zegt de Bijbel dat hij een man was die het lijden kende en vertrouwd was met ziekten. Hij nam onze ziekten en ons lijden op zich (Jes. 53:4,5). Vanouds worden deze woorden altijd op Jezus Christus betrokken, en terecht. Hij was altijd weer met ontferming bewogen met de mensen en nam hun leed op Zich. Maar de woorden slaan ook op zijn volgelingen. Ook zij zijn in verbondenheid aan Hem dienaren van de HEER. Zij delen in zijn lijden om te delen in zijn verheerlijking (o.a. Rom. 8:17). Zij moeten leren elkaars lasten te dragen (Gal. 6:2).

Hoe leer ik dat? Door net als mijn Heer mijn onsterfelijkheid en onkwetsbaarheid op te geven; door te aanvaarden dat ook ik moet sterven en kwetsbaar ben, dat ook ik kanker kan krijgen of

een spierziekte; dat ook ik werkloos zou kunnen zijn of arbeidsongeschikt; dat het zou kunnen gebeuren dat ik niet meer voor mijn kinderen kan zorgen en dat ze uit huis geplaatst moeten worden. Elkaars lasten dragen betekent niet alleen meelijden in het leed dat de ander treft, maar ook meelijden in de zonde van de ander; leren aanvaarden dat ook ik verslaafd zou kunnen zijn aan drank of altijd belust op meer macht of geld. Het betekent me identificeren met de ander die haar huwelijk niet heeft kunnen volhouden, me herkennen in die ziekelijk leugenachtige figuur die keer op keer de boel belazert.

Herstel Door mijn eigen fysieke en morele kwetsbaarheid te aanvaarden, kan ik leren de ander in zijn of haar leed nabij te zijn. Ik hoef ik me daarbij niet met iedereen te identificeren. Hoewel overlijdensadvertenties van onbekenden me soms raken, is het prima als ik daar niet lang bij stil sta. Maar alleen

al het leed van de mensen om me heen meedragen kan erg zwaar zijn. Ik kan dat volhouden in verbinding aan Jezus en zijn leerlingen, door het leed dat mij raakt voor te leggen aan de Heer van deze wereld die Zich helemaal geïdentificeerd heeft met dat lijden. Ik deel in Christus' lijden aan deze wereld in de hoop ook te delen in zijn heerlijkheid.

Jezus aanvaardde de schande van het kruis doordat Hij de vreugde die voor Hem klaarlag in beeld hield (Heb. 12:2). Ik kan mijn sterfelijkheid en vergankelijkheid aanvaarden en zo meelijden juist met het oog op Gods herstel van deze wereld.

'Als ik me niet

laat raken en

onkwetsbaar ben,

wordt wezenlijk

contact onmogelijk'

'Elkaars lasten

dragen betekent

naast meelijden in

het leed dat de ander

treft ook meelijden in

zijn zonde'

Variatie in het Onze Vader

TEKST: ROB VAN HOUWELINGEN, HOGLERAAR NIEUWE TESTAMENT AAN DE TU KAMPEN ///

‘Bid daarom als volgt: ...’ (Matteüs 6:9)

‘Heer, leer ons bidden.’ (Lucas 11:1)

Het Onze Vader is waarschijnlijk het meest gebruikte gebed ter wereld. Geen wonder, want Jezus heeft dit zijn leerlingen zelf geleerd. Om die reden wordt het ook wel het volmaakte gebed genoemd.

Individuele gelovigen gebruiken het bij het bidden, prevelend soms, maar het heeft ook een vaste plek in de christelijke liturgie. Dan kan het gezongen of gezamenlijk opgezegd worden. Via de website van het Convent van het Pater Noster is het Onze Vader tegenwoordig in ongeveer 1700 talen en dialecten te raadplegen. Toch is de tekst minder eenduidig en meer variabel dan je bij zo’n volmaakt gebed zou verwachten.

Gebruikstekst Wie het Onze Vader in de Bijbel opzoekt, komt al snel tot de ontdekking dat het daar twee keer in staat, namelijk in Matteüs 6 en in Lucas 11. Dat zijn twee verschillende situaties. Bij Matteüs bevindt Jezus Zich in Galilea en Hij spreekt voor zijn leerlingen de Bergrede uit. Inclusief het Onze Vader, met extra uitleg van de bede om vergeving, als fundamenteel voor de gemeenschap rondom Jezus (Mat. 6:14-15). Lucas echter vertelt dat Jezus, jaren later, uit Galilea via Transjordanië op weg ging naar Jeruzalem, waar Hij gekruisigd zou worden. Toen Hij ergens zelf zijn gebed beëindigd had, kwam een van zijn leerlingen met het verzoek: ‘Heer, leer ons bidden.’ Misschien was deze leerling indertijd niet aanwezig

geweest bij de Bergrede of stond hem die niet meer zo helder voor de geest. In ieder geval herhaalt Jezus als een goede leermeester zijn gebedsonderwijs. Dit keer, vanwege de reissituatie, met extra uitleg van het gebed om brood (Luc. 11:5-8). Wat Jezus zijn leerlingen wilde meegeven, was blijkbaar niet een universele standaard, waarvan onder geen enkele voorwaarde afgeweken mag worden, maar Hij gaf een voorbeeld dat in diverse situaties toepasbaar is. Het Onze Vader is een echte gebruikstekst. Iets vergelijkbaars doet zich voor bij de Tien Woorden die God vanaf de berg Horeb aan Israël gaf. Ze staan opgetekend in Exodus 20. Mozes heeft deze woorden herhaald toen het volk op de drempel stond van het beloofde land, zoals beschreven wordt in Deuteronomium 5. Die twee versies verschillen iets van elkaar, bijvoorbeeld bij de motivering van het sabbatsgebed, terwijl ook hier de grote lijn duidelijk herkenbaar blijft: dit is de grondwet voor Israël. Nergens in het Nieuwe Testament worden de tien geboden compleet en in precies dezelfde volgorde geciteerd. Ook in dit geval gaat het blijkbaar om een gebruikstekst.

Vroege variatie Er is nog een ander tekstueel verschil bij het Onze Vader. Als gevolg van de voorkeur voor de *oudste* handschriften (met de codex Sinaiticus en de codex Vaticanus als kroongetuigen) kiest men tegenwoordig voor een tekst zonder de bekende lofprijzing aan het slot, zoals te zien is in de NBV. Maar verreweg de *meeste* handschriften (de zogeheten meerderheidstekst of Byzantijnse teksttraditie) hebben bij Matteüs die lofprijzing wel, zoals te zien is in de HSV. Vanwege het inleidende ‘want’ lijkt de doxologie aan het voorgaande gekoppeld en niet als zelfstandige formule toegevoegd te zijn. Bovendien loopt het Onze Vader ook in de *Didachè*, een geschrift met apostolisch geloofsondericht uit het eind van de eerste eeuw, al op zo’n lofprijzing uit.

Daarin wordt trouwens ook bepaald dat er driemaal per dag gebeden moest worden. De traditionele Joodse gebedsmomenten kregen dus een nieuwe invulling:

‘zoals de Heer jullie geboden heeft in zijn evangelie’ *Didachè* 8,2). Het feit dat de lofprijzing bij Lucas in alle handschriften ontbreekt, kan te maken hebben met het gebruik van het Onze Vader in de liturgie. Het was

Jezus laat ons op

persoonlijke toon tot

God spreken’

Het Onze Vader (de aanhef en de vierde bede) in vele talen. Sagrada Familia, Barcelona ///

namelijk de gewoonte dat alleen de voorganger de lofprijzing uitsprak, die beaamd werd door de gemeente, en zodoende leek de lofprijzing er niet helemaal bij te horen. Maar volgens enkele oude handschriften zou Lucas ook andere stukken tekst van het Onze Vader missen, hetgeen ook doorwerkt in de NBV. Daar is de aanspraak uitsluitend ‘Vader’ en ontbreekt zowel de derde bede: ‘Laat uw wil gedaan worden, op aarde zoals in de hemel’ (die merkwaardig genoeg wel weer in de codex Sinaiticus voorkomt!) als het tweede gedeelte van de zesde bede: ‘maar red ons uit de greep van het kwaad’. Mogelijk circuleerde binnen bepaalde kringen al vroeg een kortere versie van het Onze Vader.

Joodse gebedscultuur De lofprijzing aan het slot van het Onze Vader is een verkorte weergave van het dankgebed van David dat hij uitsprak voor de troonsbestijging van zijn zoon Salomo. ‘Toen loofde David de HEER, ten aanhoren van de hele gemeenschap. Hij zei: :Geprezen bent u, HEER, God van onze voorvader Israël, voor altijd en eeuwig. U, HEER, bent groots en machtig, vol luister, roem en majesteit. Alles in de hemel en op aarde behoort u toe, HEER, u bezit het koningschap en de heerschappij. Roem en rijkdom zijn van u afkomstig, u heerst over alles. In uw hand liggen macht en kracht besloten, u beslist wie groot en machtig is. Daarom danken wij u, onze God, en prijzen wij uw luisterrijke naam”’ (1 Kron. 29:10-13). Deze oudtestamentische parallel geeft al aan dat Jezus niet een compleet nieuw gebed heeft gecreëerd. Het Onze Vader past in de Joodse gebedscul-

tuur, waarin bijvoorbeeld de Naam, het koninkrijk en de betekenis van Gods vergeving regelmatig aan de orde kwamen. Ook de gebruikte formuleringen zijn niet nieuw, maar grotendeels terug te voeren op het Oude Testament. Het opmerkelijkste verschil is dat de bijzondere rol van Israël ontbreekt: het Onze Vader is veel algemener en universeler van strekking dan de gebruikelijke Joodse gebeden. Het nieuwe van dit gebed zit in Jezus zelf, die het zijn leerlingen zo meegegeven heeft omdat Hij het is die mensen bij God brengt. Zijn Vader is onze Vader (vgl. Joh. 20:17). De biddende gemeenschap, die ‘onze Vader’ zegt, heeft geen exclusief Joods karakter. Jezus is het middelpunt van de gebedskring: de Messias van Israël en tegelijk de Redder van de wereld.

Gemeenschappelijk Het Onze Vader is opgebouwd uit zes gebeden (te verdelen in twee keer drie), voorafgegaan door een gebedsaanspraak en afgesloten met een lofprijzing of doxologie. Jezus laat ons op persoonlijke toon tot God spreken. Eerst bidden we of de heiligheid, het rijk en de wil van onze hemelse Vader zich ook hier op aarde gaan vestigen. Dat is de eerste reeks van drie, waarin we ons concentreren op God.

Vervolgens vragen we in een tweede reeks van drie wat voor onszelf noodzakelijk is om zijn koninkrijk te kunnen binnengaan: voedsel voor onderweg, kwijtschelding van schulden, bevrijding uit de greep van het kwaad. In de lofprijzing vertrouwen we tenslotte de verhooring van ons gebed aan Gods beleid toe. Dat laatste is de doorslaggevende factor. Jezus gaf dit gebed om, zeker in een ik-cultuur als de onze, het gemeenschappelijke van het christen-zijn te beleven. Je bidt nooit als enige tot God. Zelfs iemand die zich moederziel alleen voelt, mag het toch meezeggen: ‘onze Vader’. Ook wilde Jezus ons leren meer vooruit te denken. Op deze wereld wordt in onvolmaaktheid gebeden. Maar we zijn, met de Bergrede als routekaart, onderweg naar het beloofde koninkrijk. Daar zal werkelijkheid worden wat door zoveel christenen gevraagd is met behulp van het gebed dat Jezus ons leerde, wanneer de Vader Zich in volmaaktheid ontfermt over zijn kinderen.

[Dit artikel zal worden opgenomen in Ongemakkelijke teksten van de apostelen \(red. Rob van Houwelingen en Reinier Sonneveld\), dat eind november verschijnt bij uitgeverij Buijten & Schipperheijn te Amsterdam.](#)

Het huis van de Vader

Ijsbreker

Wat is de plek waar jij je het meest thuis voelt?

Doordenker

Wat stel je je daarbij voor, dat God in jou woont?

Uitwerker

Hoe kan God komende week in jouw liefde wonen?

IN HET HUIS VAN MIJN VADER ZIJN VEEL KAMERS; ZOU IK ANDERS GEZEGD HEBBEN DAT IK EEN PLAATS VOOR JULLIE GEREED ZAL MAKEN? WANNEER IK EEN PLAATS VOOR JULLIE GEREEDGEMAAKT HEB, KOM IK TERUG. DAN ZAL IK JULLIE MET ME MEENEMEN, EN DAN ZULLEN JULLIE ZIJN WAAR IK BEN.

Johannes 14:2-3

De aarde is het thuis van de mensen. Een onherbergzame plek met distels en pijn. Daar leven wij. Dat is ons thuis. Laten we niet te snel zeggen dat de hemel ons thuis is. Of wordt. Wij leven hier. God plaatst ons op deze aarde. Hoe onherbergzaam deze aarde ook aanvoelt en hoe pijnlijk het soms ook is om hier te leven – dit is ons thuis.

‘De hemel is de hemel van de HEER, de aarde heeft hij aan de mensen gegeven.’ (Psalm 115:16)

Maar in Johannes 14:2 heeft Jezus het juist wel over onze eindbestemming: over de kamers die Hij voor zijn leerlingen gereedmaakt in het huis van de Vader. Jezus zegt nog meer over thuis in Johannes 14: ‘want Hij woont in jullie en zal in jullie blijven’ (Joh. 14:17). Hij heeft het hier over de heilige Geest. En even later zegt Jezus: ‘Wanneer iemand Mij liefheeft zal hij zich houden aan wat Ik zeg, mijn Vader zal hem liefhebben en mijn Vader en Ik zullen bij hem komen en bij hem wonen’ (Joh. 14:23). Huh? Dit is toch omgekeerd? Inderdaad, dit

is precies omgekeerd. Johannes gebruikt in hoofdstuk 14 tweemaal een uitdrukking die met wonen te maken heeft: in vers 2 en in vers 23. Het opvallende is dat vers 23 het omgekeerde lijkt te zeggen van vers 2. In vers 2 gaat het over onze inwoning bij God, over het thuis dat God ons geeft en over hoe we straks bij God thuiskomen. In de verzen 17 en 23 staat het precies andersom: dat wij een thuis zijn voor de Geest, dat de Vader en Jezus bij óns komen wonen. Wij een thuis voor God dus! Als je van Jezus houdt en met Hem leeft, woont God bij jou. Ben jij het huis van God geworden. Dat is wel de ontdekking van deze bekende Bijbeltekst uit Johannes 14. Wees niet zo gefocust op het thuis dat Jezus voor ons in de hemel gereedmaakt. Dat komt straks pas. Veel meer woorden wijdt Jezus aan het feit dat Hij bij ons een thuis wil vinden. Hij wil bij ons wonen, door de Geest. Johannes schrijft later in een van zijn brieven: als je in de liefde woont, woont God in jou. Gods liefde is een thuis voor onze ziel. En onze liefde is de enige plek waar God wil wonen.

*Hij wil bij ons wonen,
door de Geest*

Symposium Kerk op een kruispunt

TEKST: BRAM WATTÈL, VOORZITTER VAN DE NEDERLANDS GEREFORMEERDE PREDIKANTENOPLEIDING ///

Men zegt wel dat wij vandaag de overgang van christendom naar postchristendom meemaken.

Kerk en christelijk geloof zijn voor een groeiend aantal Nederlanders slechts nog van marginaal belang.

Wat betekent deze ontwikkeling voor de kerk in de 21-ste eeuw en voor de rol van de predikant?

Dit thema zal centraal staan op het symposium dat D.V. op woensdag 2 oktober 2013 door de Nederlands Gereformeerde Predikantenopleiding (NGP) in samenwerking met de Theologische Universiteit Apeldoorn (TUA) zal worden georganiseerd in Apeldoorn. De titel van het symposium luidt: 'Kerk op een kruispunt. Kerken, werkers in de kerk en hun opleiding in de 21-ste eeuw.'

Dagvoorzitter van het symposium is Jan Wessels (Evangelische Alliantie). Naast de hoofdsprekers, van wie u in deze bijdrage een samenvatting van hun referaat aantreft, verlenen diverse mensen uit met name de NGK, CGK en GKv hun medewerking aan het congres.

Het symposium is gericht op beroepsmatige werkers in de kerk (predikanten, kerkelijk werkers), bij (predikanten)opleidingen betrokken bestuurders en docenten, studenten theologie en verder iedereen die in het onderwerp geïnteresseerd is.

Voor meer informatie en aanmelding: ga naar www.kerkopkruispunt.nl.

Wie is die man daar op dat plusteken? Van christendom naar postchristendom

SAKE STOPPELS, UNIVERSITAIR DOCENT PRAKTISCHE THEOLOGIE AAN DE VU ///

Bovenstaande vraag rees bij een jongeman die in een kerk een groot crucifix zag hangen. Nauwelijks kan treffender worden verwoord hoezeer het christelijk geloof in onze samenleving voor heel veel mensen een volstrekt onbekend verschijnsel is geworden. Als je vertrouwd bent met de christelijke traditie en actief bent in de kerk, is het soms nauwelijks voor te stellen hoezeer de panelen de afgelopen decennia zijn verschoven.

Er wordt vaak gesproken van de overgang van christendom naar postchristendom. Dat wil niet zeggen dat het christendom voorbij is, maar dat zijn positie een heel andere is geworden. Kerk en christelijk geloof zijn bepaald niet meer vanzelfsprekend. De kerk is een van de vele aanbieders op de markt van welzijn en geluk en haar kraampje wordt door velen niet opgemerkt of er wordt achteloos aan voorbij gelopen. Bezig zijn met 'het hogere' doen nog steeds veel mensen, maar daarvoor hoeft je je niet te binden aan een vaste gemeenschap. Bij het vrije winkelen in het winkelcentrum van zingeving en spiritualiteit vind je in allerlei winkeltjes wel iets. Zo komt iedereen met iets anders thuis, hoewel dan ook wel weer blijkt dat we ergens toch kuddedieren zijn. 'Kiezen voor de kudde' noemde iemand dat ooit. De spannende vraag is hoe de kerk zich in deze wereld beweegt.

De kerk van de toekomst

GERARD DEN HERTOOG, HOOGLEERAAR SYSTEMATISCHE VAKKEN AAN DE THEOLOGISCHE UNIVERSITEIT APELDOORN ///

Dat de kerk in een minderheidssituatie is beland, dringt nu pas echt tot ons door. Daardoor rijst de vraag: hoe staan we in de cultuur? De gereformeerde wereld in ons land heeft zich de afgelopen anderhalve eeuw voornamelijk bewogen tussen cultuurmijding en emancipatie. We zijn echter vaak vergeten dat

God in die cultuur aanwezig is en dat het zaak is naar Hem te luisteren.

Dan komt het aan op een kerk-zijn waarin we weten te onderscheiden tussen wat we naar buiten toe laten zien en de geloofs-geheimenissen die we binnenskamers overdenken en bewaren. Deze inzet bij de cultuur kan ons ook bij het Woord brengen. In de grote tijden van de kerk- en wereldgeschiedenis zijn de vragen van de tijd, de mensen en het Woord bij elkaar gekomen – op zo'n manier dat het Woord bevrijdend en richtingwijzend beslag legde op mensen.

Wat betekent dit voor de theologische opleidingen? Het gaat erom, geleerd door de Schriften – als 'leerjongere van Christus' – de tekst van de ontmoedigende en weerbarstige werkelijkheid te lezen en op de uitkijk te blijven naar God, naar de Geest die Here is en levend maakt.

Wat is wijsheid voor kerken en kerkelijke opleidingen in de 21e eeuw?

ROBERT DOORNENBAL, DOCENT AAN DE CHRISTELIJKE HOGESCHOOL IN EDE ///

Wat hebben kerken en christenen nodig in deze tijd van snelle en diepgaande veranderingen? In één woord samengevat: wijsheid. In het Oude Testament zien we dat wijsheid is verbonden met bestuur en leiderschap, en dat ze zich richt op het concrete, 'geleefde' leven. De geschapen werkelijkheid zoals beschreven in de wijsheidsliteratuur (Spreuken, Prediker, Job) kent een organische en dynamische structuur – verandering hoort bij het leven. Wijsheid impliceert gevoeligheid voor verandering en in staat zijn hier adequaat op in te spelen. Dit kan onder meer door vooronderstellingen rondom bijvoorbeeld kerk-zijn te bevragen. Het vergt eveneens wijsheid om adequaat om te kunnen gaan met de gevoelens van onzekerheid die dit soort reflectie kan oproepen.

Wijsheid is geen statisch begrip, maar verwijst naar een (inter)actief proces. Wijsheid heeft te maken met vertrouwensvol handelen vanuit diepliggende waarden, op een manier die optimaal recht doet aan de complexiteit van de werkelijkheid. Hierbij komt het aan op verbeeldingskracht, toewijding en verantwoordelijkheid, onder meer wat betreft het zoeken van Gods aangezicht, in gebed en Bijbelstudie. Immers, wijsheid begint met de vreze des Heren. Voor de kerk in de 21e eeuw is en blijft dit van het grootste belang.

ADVERTENTIE

Laat Bram niet langer wachten. Geef hem de reis naar gereformeerd onderwijs!

Geef ook
Schoolgeld

Goed onderwijs of een goede toekomst? Wat ons betreft kan het een niet zonder het ander. En daarom geeft CFA/Schoolgeld al 30 jaar voor/om gereformeerd onderwijs. Want goed onderwijs is dé basis voor een goede toekomst. Zeker wanneer docenten vanuit hun geloof in God leerlingen begeleiden naar volwassenheid, onderwijs geven en omgaan met de aan hen toevertrouwde leerlingen. En dat is ook de reden dat veel ouders de keuze voor gereformeerd onderwijs ondersteunen.

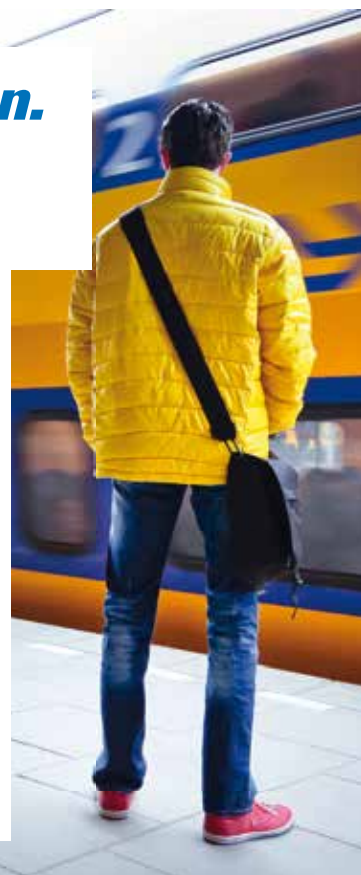
In ons land zijn er niet veel gereformeerde scholen te vinden. Dus wie kiest voor gereformeerd onderwijs moet soms een behoorlijk eindje reizen. Dat is op zich

niet erg, maar de kosten voor het openbaar vervoer kunnen daardoor behoorlijk oplopen. Ouders die deze kosten niet kunnen betalen, kunnen voor financiële steun terecht bij CFA/Schoolgeld. Hiervoor is jaarlijks een bedrag van € 500.000,- nodig. Met een tussenstand van € 162.000,- lopen we dus nog behoorlijk achter.

Helpt u mee deze achterstand in te halen? Laat Bram niet langer wachten. Uw bijdrage is meer dan welkom op giro 5350018 t.n.v. Stichting CFA Zwolle, Loppersum of op www.cfaschoolgeld.nl. Alvast bedankt!

Schoolgeld
VOOR GEREFORMEERD ONDERWIJS

om
Geef voor gereformeerd onderwijs!

NIEUWS EN PERSBERICHTEN

SYMPOSIUM EREDIENSTCREATIEF 2013

Op 15 en 16 november a.s. organiseert de werkgroep Eredienst Creatief een symposium onder de titel: Over grenzen heen – verbindend en verhalend viert. Het symposium is bedoeld voor predikanten, (kerk)musici en iedereen die geïnteresseerd is in liturgie. Het symposium biedt een bijzonder programma, waarbij theorie en praktijk met elkaar worden verbonden in vieringen, workshops en ontmoeting. Er is ruimte voor creativiteit en experiment. Daarbij zoeken we naar wat eenvoud en stilte kunnen betekenen.

Het Symposium wordt georganiseerd in samenwerking met het Protestants Centrum voor Toerusting en Educatie. Ga voor meer informatie en aanmelding naar www.eredienstcreatief.nl.

STUDIEDAG WIND OF PRAISE

Zaterdag 14 september 2013 wordt opnieuw Wind of Praise, een studiedag voor blazers en slagwerkers, georganiseerd. De studiedag vindt net als in 2006 en 2009 plaats in het kerkgebouw van de GKv te Leek. Het thema van de studiedag is: Alles wat ademt. 's Ochtends volgen deelnemers verschillende workshops die door professionele dirigenten worden gegeven. Tijdens het middagprogramma zullen er een sectie- en tutti-repetitie zijn waar met alle deelnemers gerepeteerd wordt voor het afsluitende concert. Dit concert zal 's avonds in hetzelfde kerkgebouw worden gegeven. Naast het grote orkest van plm. 70 blazers en slagwerkers worden er tijdens dit concert ook kleinere secties van het orkest gepresenteerd. Meer op www.windofpraise.nl.

STUDIEDAG YACHAD

Yachad is de organisatie in de Gereformeerde kerken (vrijgemaakt) die zich inzet voor de ondersteuning van de evangelieverkondiging onder het Joodse volk. Daarbij zijn er twee werkrichtingen: er worden contacten onderhouden met Christusbelijdende Joden en gemeentes in Israël en enkele concrete lokale evangelisatieprojecten in dat land gefinancierd; en tegelijk wordt geprobeerd in de GKv de liefde voor het Joodse volk levend te houden en te stimuleren.

Op vrijdag 4 oktober a.s. organiseert Yachad in samenwerking met de TU Kampen een studiedag over de relatie tussen de GKv en het Joodse volk. De bijeenkomst wordt gehouden in het gebouw van de Theologische Universiteit en begint om 15.30 uur. Ga voor meer informatie over het programma en voor aanmelding naar www.yachad.nl.

WWW.DEREFORMATIE.NL

Het verschijnen van het rapport van deputaten m/v zal ongetwijfeld uiteenlopende reacties oproepen. Prof. dr. Sander Griffioen reageert in zijn bijdrage in dit nummer (zie pag. 524-526) al op een bepaald aspect van het rapport. De vrouwelijke theologen die we aan het woord laten (pag. 528-531), dragen van hun kant weer bepaalde elementen aan in de discussie. Mogelijk dat De Reformatie in de nabije toekomst het onderwerp man/vrouw in de kerk nogmaals aan de orde stelt. Wilt u bijdragen aan de discussie, dan kan dat via mail, via het reactieformulier op de website of via Twitter. Adressen vindt u in het colofon.

Het volgende nummer van De Reformatie verschijnt D.V. op 20 sept. en besteedt aandacht aan de Heidelbergse Catechismus, die dit jaar haar 45-ste verjaardag viert. Op 4 okt. mag u een nummer over verhalen in prediking en pastoraat verwachten, en op 18 okt. een nummer over gereformeerde liturgie, onder andere over eenheid en verscheidenheid. Daarna, op 1 nov., volgt het extra dikke gezamenlijke nummer met Opbouw over: gewond door het leven.

GEWOND DOOR HET LEVEN GEZAMENLIJKE SPECIAL OPBOUW EN DE REFORMATIE, 1 NOV. A.S.

U hebt nog een week de tijd om ons uw ervaringen te mailen over het thema: gewond door het leven. Schrijf ons, als u dat wilt, over wat u moet meemaken en welke invloed dat heeft op uw relatie met God en met anderen om u heen, ook met de kerkelijke gemeente. Zie voor een uitgebreidere omschrijving van deze oproep pag. 515 van het nummer van 23 aug. en pag. 488 van het nummer van 9 aug.

Belijdenisboek Methode voor geloofsonderwijs

Twintig lessen ter voorbereiding op het doen van belijdenis. Met gevarieerde, moderne werkvormen: lesplaten die de lesstof uitbeelden, weekagenda, verhalen van andere jongeren, QRcodes voor meer informatie, etc. Kijk voor een demo op: www.geloof.nu/go/demo.

Buijten & Schipperheijn Motief

www.buijten.nl – in de boekwinkel – 144 p., € 18,90